

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Впровадження Державного стандарту базової середньої освіти є одним із ключових етапів реалізації реформи «Нова українська школа» та важливою складовою модернізації національної системи освіти. Саме на рівні базової середньої освіти закладаються основи формування компетентної, відповідальної, творчої особистості, здатної до навчання впродовж життя, громадянської активності та успішної самореалізації в сучасному суспільстві.

Державний стандарт базової середньої освіти визначає якісно інші підходи до організації освітнього процесу, орієнтовані не лише на засвоєння учнями певного обсягу знань, а насамперед на формування ключових компетентностей, наскрізних умінь, цінностей і ставлень, необхідних для життя в умовах швидких суспільних та технологічних змін. У центрі освітнього процесу перебуває учень як активний суб'єкт навчання, а освітня діяльність ґрунтується на принципах компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів. Особливої актуальності впровадження Державного стандарту набуває **в умовах сучасних викликів**, пов'язаних із воєнним станом, необхідністю забезпечення психологічної безпеки учасників освітнього процесу, подолання освітніх втрат, розвитку цифрової грамотності та адаптації освітньої системи до умов невизначеності. За таких обставин важливого значення набувають гнучкість освітнього процесу, педагогіка партнерства, розвиток життєстійкості та формування в учнів здатності до самостійного навчання й прийняття рішень.

Реалізація реформаторських змін закладів загальної середньої освіти регламентується комплексом нормативно-правових актів, що забезпечують правове поле для автономії шкіл, формування освітніх програм та оновлених підходів до оцінювання через низку законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», урядові рішення – постанови Кабінету Міністрів, регуляторні акти Міністерства освіти і науки України, локальні нормативні документи – накази Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації. Нормативно-правове забезпечення реформи постійно оновлюється відповідно до сучасних викликів та потреб системи освіти, зокрема щодо організації дистанційного та змішаного навчання, цифровізації освітнього процесу, інклюзивного навчання, формувального оцінювання, професійного розвитку педагогів, створення безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану.

Беручи до уваги зазначену нормативно-правову базу та окреслені виклики, сфокусуємо увагу на 3-х векторах: щорічна підготовка вчителів до роботи за новим стандартом шляхом навчання на курсах підвищення кваліфікації (на основі освітніх субвенцій), науково-методичний супровід з нагальних питань (модельні програми, оцінювання та інше) та навчально-методичне забезпечення педагогів.

Одним із ключових етапів реалізації реформи Нової української школи, спрямованої на модернізацію змісту освіти, оновлення підходів до організації освітнього процесу та формування компетентностей, необхідних особистості для життя в сучасному суспільстві є пілотування Державного стандарту базової середньої освіти. Актуальність цього процесу зумовлена необхідністю переходу від знаннєвої моделі навчання до компетентнісної, орієнтованої на розвиток критичного мислення, творчості, комунікації, відповідальності та здатності учнів навчатися впродовж життя.

Особливої значущості набуває апробація та впровадження Стандарту в пілотних закладах освіти, які виступають простором педагогічних інновацій, професійного пошуку та формування ефективних моделей реалізації положень НУШ. Учасниками інноваційного освітнього проєкту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» в Одеській області з 2021 по 2026 рік були 7 закладів загальної середньої освіти: Одеська гімназія №26 Одеської міської ради, Балтський ліцей №1 імені Олеся Гончара Балтської міської ради, Балтський ліцей №2 Балтської міської ради, Нерубайський академічний ліцей №1 Нерубайської сільської ради Одеського району, Опорний заклад «Шабівський ліцей» Шабівської сільської ради Білгород-Дністровського району, Великодальницький ліцей №1 Великодальницької сільської ради Одеського району, Таїровський ліцей Таїровської селищної ради Одеського району, які у 2026 році завершили пілотування в базовій школі.

Важливими складовими для підтримки 105 вчителів-пілотників стало проведення у 2021 році 30-годинних курсів підвищення кваліфікації «Професійний поступ педагога Нової української школи». У 2022 році організовано пролонговане навчання використовуючи STEM-підхід - проєкт "Пиріг до дня вчителя". Це навчання сприяло обміну ідеями та досвідом між вчителями різних предметів пілотних шкіл Одещини, об'єднуючи педагогів-пілотників у освітянській мережевій спільноті.

Практичні напрацювання пілотних закладів освіти протягом 5-ти років дозволили виявити як успішні практики, так і проблемні аспекти реформування базової середньої освіти, визначити потреби педагогів і керівників закладів освіти у методичній, організаційній та психологічній підтримці. Свої напрацювання всі 7-м закладів освіти презентували під час всеукраїнського практико-орієнтованого онлайн-семінару «Впровадження навчально-методичного забезпечення в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти під час воєнного стану: виклики, реалії, стратегії». Пілотні заклади області продемонстрували високу адаптивність, ставши локомотивами реформи НУШ в області і сформували так зване «пілотне ядро» Одещини.

З 2022 році Академія була залучена до підготовки та проведення курсів підвищення кваліфікації для педагогів усіх закладів освіти, які розпочали впровадження Державний стандарт базової середньої освіти в 5-6 класах (адаптаційний цикл) за рахунок державної субвенції. Навчання проходило за програмами «Нова українська школа на засадах єдності цінностей, змісту і форм» (5 клас) та «Інтегроване навчання: компетентності, цінності, практики» (6 клас). Всього навчанням було охоплено 5 758 педагогічних працівників, серед яких: 3 606 вчителів-предметників та 905 керівників/заступників ЗЗСО; 147 тренерів-педагогів.

Впродовж 2023-2025 років організовано курси підвищення кваліфікації для вчителів, які забезпечують реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в 7-х та 8-х класах (базовий цикл) за такими навчальними програмами: «Синергія в дії: цінності, дослідництво, поступ» (7 клас), «Синергія в дії: ресурси та можливості» (8 клас). Навчання пройшли 3 941 вчитель ЗЗСО, 321 керівник ЗЗСО, 132 тренери-педагоги НУШ, 82 вчителі пілотних 8-х класів НУШ, 121 педагогів-супервізорів. Спільно з Управлінням Державної служби якості освіти в Одеській області проведено навчання з інституційного аудиту більш як 400 педагогів. В умовах реалізації реформи Нової української школи важливою інвестицією у якість освіти, благополуччя учнів і педагогів, розвиток культури довіри та підтримки в закладі освіти, стало навчання 3 446-ти вчителів початкової та базової школи за програмою «СЕН - Зерна» за підтримки LEGO Foundation.

Протягом 5-ти років КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» виступала інституційним партнером реформи в регіоні. За період 2021-2026 рр. проведено такі науково-методичні заходи: педагогічні студії «Майстерність як вимір професійної зрілості педагога», практичні інтенсиви «Ресурси, стратегії, практики», дискусійні простори «Нова українська школа: рухаємось разом» та «НУШ: свобода і можливості вчителя та учня».

Серед масштабних подій: онлайн-форум «Креативні вчителі: стратегії успіху»; марафон «Збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу в умовах соціальних змін»; (Не)конференція «Мистецтво навчати(ся) жити»; міжнародні науково-практичні конференції «Професійна компетентність педагога» спільно з партнерами з Чехії, Польщі, Угорщини, Північної Македонії та The LEGO Foundation, всеукраїнські конференції «Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі».

На сайті Академії розбудовано цифровий освітній простір «Школа в цифровому світі» для побудови індивідуальних професійних траєкторій вчителів (трансформація від «користувача» до «творця» контенту web1–web5). Створено та підтримуються мережеві спільноти у Telegram та Viber: «Педагоги-пілотники Одещини», «Вчителі освітніх галузей Одещини», «ОАНО//пілот НУШ» для оперативного консультування та обміну досвідом.

Важливим чинником успішного пілотування і впровадження Державного стандарту базової середньої освіти у закладах освіти Одещини став високий рівень професійного потенціалу педагогічних і науково-педагогічних працівників, їхня готовність до інноваційної діяльності, професійного розвитку та участі у процесах освітніх трансформацій. Велика частина педагогів є не лише учасниками, а й активними агентами змін, апробуючи нові моделі організації освітнього процесу, адаптуючи освітні практики до потреб учнів, діляться досвідом серед професійної спільноти.

Попри виклики воєнного стану, в області створено комплексну, адаптивну та дієву архітектуру реалізації Державного стандарту базової середньої освіти. Від концептуальної підготовки десятків тисяч педагогів до розбудови безпечного та цифрового освітнього простору ми разом демонструємо абсолютну готовність до подальшої реалізації реформи «Нова українська школа».

Тож варто ще раз акцентувати увагу на:

1. Викликах реалізації державного стандарту середньої освіти

1.1. Недостатня підготовка вчителів до нових стандартів

Новий стандарт передбачає компетентнісний підхід, інтеграцію цифрових технологій, розвиток критичного мислення та м'яких навичок.

Декілька поколінь вчителів працюють за старими методиками, що ускладнює перехід.

1.2. Невідповідність матеріально-технічної бази

Не всі школи мають сучасне обладнання, лабораторії, доступ до цифрових ресурсів.

Особливо гостро це відчувається в сільській місцевості.

1.3. Велика навчальна завантаженість і стандарт «для всіх»

Стандарти формують єдині вимоги до всіх учнів, але учні мають різні рівні підготовки та інтересів.

Це створює навантаження на вчителів та ризик формалізованого підходу.

1.4. Неузгодженість методичних матеріалів

Поява нових програм не завжди супроводжується достатньою кількістю методичних посібників та навчальних матеріалів.

Вчителі часто змушені створювати матеріали самостійно.

1.5. Оцінювання компетентностей замість знань

Перехід від оцінювання фактів до оцінювання вмінь і компетентностей потребує нових інструментів та підходів.

Вчителі не завжди впевнені, як правильно оцінювати практичні й аналітичні навички учнів.

2. Роль Академії у подоланні викликів

2.1. Професійний розвиток і перепідготовка вчителів

Проведення тренінгів, семінарів, вебінарів із сучасних методик навчання та компетентнісного підходу.

Допомога в адаптації до цифрових інструментів та інтерактивних технологій.

2.2. Методична підтримка

Розробка і поширення навчальних посібників, методичних рекомендацій та програм для різних дисциплін.

Консультації щодо інтеграції нових стандартів у практичну діяльність школи.

2.3. Підтримка інноваційних практик

Створення центрів педагогічної майстерності для обміну досвідом.

Впровадження сучасних освітніх технологій та підходів (STEM, проєктне навчання, критичне мислення).

2.4. Розробка системи оцінювання компетентностей

Навчання вчителів ефективним способам оцінювання практичних та аналітичних навичок.

Надання прикладів тестових завдань, рубрик оцінювання та портфоліо учнів.

2.5. Психологічна і соціальна підтримка

Допомога педагогам у роботі з учнями з різним рівнем підготовки.

Підготовка до інклюзивного навчання та роботи з особливими освітніми потребами.

Першим кроком, який здійснить Академія - це уже в серпні цього року проведе навчання вчителів, які з 1 вересня 2026/2027 навчального року будуть викладати базові дисципліни у 9 класах. На сьогодні на таке навчання зареєструвалися більше 5 тисяч вчителів.

Надалі - внесення відповідних заходів у плані роботи на 2027 рік.

Ректор КЗВО «Одеська академія
неперервної освіти Одеської обласної ради»

Любов ЗАДОРЖНА